

tektorlåset. Detta läs karakteriseras af, att i låscylindern finnes inlagdt ett större antal tillhållare enligt chubbprincipen, men utan fjädrar. De åverkas i stället af två motsatta hak å nyckeln, hvilken därför är försedd med två ax. Denna mekanism påminner i viss mån om polhemslåsets (se nedan), men med den skillnaden, att tillhållarna ej vridas, utan skjutas parallellt förbi hvarandra. — En helt annan typ af säkerhetslås till såväl form som verkningssätt utgöra de amerikanska *yalelåsen* (fig. 13), uppfunna af amerikanen Linus Yale. Nyckeln (*a*) till detta läs göres af tunn metallplåt, omkr. 1,5—2,5 mm. tjock samt antingen slät eller vågig. I kanten af nyckelplåten äro hak upplade, som svara emot de i låset insatta tillhållarna, stiften *c*. Låset består af en utvändigt gängad metalldcylinder, låshuset, i hvilken låscylindern är vridbar ("vridcylindern"). Båda dessa cylindrar ha hål med ilagda stift, *c*, *d*, som bilda tillhållningen. När nyckeln inskjutes i en smal springa i låscylindern,

två fasta plåtar finnes en lös plåt inlagd. Samtliga dessa plåtar äro i centrum försedda med ett rektangulärt hål för införandet af nyckeln samt vid omkretsen med två diametralt motsatta hak, så anordnade, att två rännor bildas för låsbygels skänklar. Dessa skänklar äro äfven försedda med hak, svarande emot plåtarna. När låset skall öppnas, införes nyckeln underifrån i låset samt vrides ett fjärdedels hvarf, hvarvid ofvan nämnda rännor bildas, så att bygeln kan dragas ur låshuset och nyckeln på grund af sina hak sitter kvar i låset. Vid låsning införes bygeln, hvarefter nyckeln åter vrides ett fjärdedels hvarf, hvarvid de lösa skifvorna ingripa i haken å bygels skänklar, men nyckeln blir fri, så att den kan uttagas. Genom förändringar af haken (och plåtarna) förhindras, att låset öppnas med orätt nyckel. Ett ännu äldre hänglås är det af Hans Ehemann år 1540 uppfunna s. k. *ring-, mal- l. bokstafslåset*, som kännetecknas däraf, att det saknar nyckel, men öppnas genom att å en ihålig axel uppträdda ringar, som å

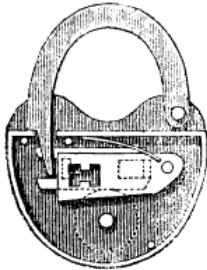

Fig. 14. Chubbhänglås.

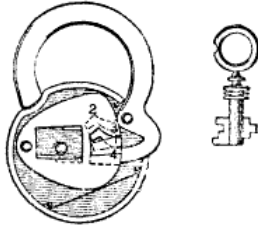

Fig. 15. Steinkes hänglås, slutet och öppnadt, jämte nyckeln till detsamma.

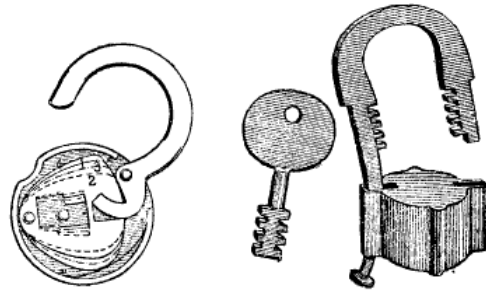

Fig. 16. Polhemslås.

uppskjutas de genom fjädrarna *f* åverkade stiften på grund af nyckeln hak till sådan höjd, att stiften *c* och *d* nå fogen *g—g*, hvarefter låscylindern kan vridas medelst nyckeln. Låsregeln åverkas af den å låscylindern anbragta medbringaren *h*. Genom användning af olika antal stift, olika stiftlängder, omkastning af stiftens lägen m. m. kan en mångfald kombinationer erhållas.

En särskild typ af läs utgöra hänglåsen, hvilka utföras dels som franska läs, dels som chubblås m. fl. andra säkerhetskonstruktioner (fig. 14 o. 15). I runda hänglås utföres regeln som s. k. hjulregel, d. v. s. läsregel, medbringarhak för nyckeln och tillhållarhak äro samtliga anbringade å en rund skifva, rörlig kring en tapp i centrum. Tillhållaren är utförd som en vinkelhäfstång, hvars ena skänkel åverkas af nyckelaxen och hvars andra ingriper i tillhållarens hak. Billigare hänglås utföras dock med rak regel i likhet med de förut beskrifna franska låsen. Ett inventiöst och på samma gång på grund af sin säregna konstruktion enkelt, men starkt hänglås är det af svensken Kristofer Polhem uppfunna, efter honom benämnda *polhemslåset* (fig. 16), på sätt och vis en föregångare till chubb- och protektorlåsen. Polhemslåsets nyckel, som företer rektangulär tvärsektion, har i de smala sidorna inflade hak, som svara emot i låset öfver hvarandra inlagda plåtar, dels lösa, dels fastsatta i låshuset så, att emellan

omkretsen äro försedda med en mångfald bokstäver, vridas så, att ett visst ord bildas. Svarande mot de i detta ord ingående bokstäfverna finnas på ringarnas inre omkrets gjorda urtag, genom hvilka å läsregeln befintliga klackar kunna passera. Vid låsning inskjutes denna regel i den ihåliga axeln, hvarvid den samtidigt ingriper i låsbygels fria skänkel, hvarefter bokstafsringarna omvridas. Denna anordning med bokstäver återfinnes på de å säkerhetslåsen till kassahalf o. d. använda s. k. "vexirerna", d. v. s. anordningar, som antingen bilda en särskild tillhållning eller förhindra, att nyckelhålet blir tillgängligt förr, än dessa vexirer installerats på särskildt sätt.

Ett annat slag af läs utgöres af de numera använda elektriska (port-)låsen. Dessa bestå af ett nyckellås (vanligtvis kombinationslås) samt ett slutbleck, hvars ena sida är vridbar och åverkas af en elektromagnet. Då magneten verkar, vrides denna sida så, att nyckellåsets regel kan föras förbi densamma utan att manövreras med nyckeln. Då regeln återföres till slutblecket, brytes den elektriska strömmen, och slutblecket återtar sitt stängningsläge.

Låsnycklar bestå af tre delar: axen, skaftet l. pipan och öglan. Axen är den del, som åverkar låsmekanismen, därvid styrd af det i den å låshuset fastsatta nyckelhylsan (eller låscylindern för vissa läs; jfr ofvan) inskjutna nyckelskaftet. Detta